

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Diluuntur obiectiones aliæ aduersus nostram sente[n]tiam de concursu
Dei generali. disput. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

vnā integram causam coalescentem ex pluribus non integris comparatione effectus, ita vt neque Deus per solum concursum vniuersalem sine causis secundis, neque causae secundae sine concursu vniuersali Dei sufficiant ad producendum effectum. Effetamen causas partiales praedicto modo, nō quidem partialitate effectus, quasi aliquid sit in effectu, quod sit ab vna causa, & non ab alia: sed partialitate causae, quia effectus à neutra earū est, nisi simul altera influente tamquam parte integrā omnino causae talis effectus. Addidimus verò, si sermo sit de integra seu tota causa, non omnino, sed in aliquo gradu causae: tunc Deum per concursum generalem esse integram causam in gradu causae maximè vniuersalis, eò quod nulla alia cum ea concurrat in eo gradu causae, & similiter varias causas secundas esse integras eiusdem effectus in suo gradu & ordine. Hanc, inquam, doctrinam aegre fert hic autor, conpendens, neque Deum, neque eiusmodi causas secundas esse praedicto modo partiales causas, sed vnāquamque solum esse dicendam totalem, & idem alibi vult de intellectu, & specie intelligibili concurrentibus ad intellectionem, de intellectu & lumine gloriae concurrentibus ad visionem beatificam, de gratia praueinente, & libero arbitrio concurrentibus ad actus fidei, spei, contritionis, aut caritatis, & de aliis similibus.

Causarum subordinatarum, quaedam eodem prorsus influxu, alia diuerso agunt: & haec propriae partiales dici possunt.

Attende tamen, prudens lector, inter causas concurrentes ad eundem effectum, quasdam esse, quae eodem omnino influxu influunt in effectum: vt sunt ignis, forma substantialis ipsius, & calor in eo resistens, comparatione calefactionis, quae ab eis emanat: homo, anima, & intellectus comparatione intellectionis: ignis, ferrum candens, & calor in ferro candente, comparatione calefactionis, quae à ferro candente emanat: artifex & penicillum comparatione picturae: & ferè instrumenta omnia artificis comparatione artefacti, quando in instrumento non est vis particularis ad agendum, sed solum aptitudo, vt eo artifex agat, suoque influxu per instrumentum inducat effectum artis. Alias verò esse causas concurrentes ad eundem numero effectum, quae non eodem influxu influunt, sed vnaquaque earum suum proprium, & peculiarem ad eum effectum necessarium adhibet: vt sunt Deus concursu generali, & causa secunda ad quemcumque effectum causae secundae proprium: intellectus & species intelligibilis ad intellectionem: intellectus & lumen gloriae ad visionem beatificam: liberum arbitrium & gratia praueinens ad actus fidei, spei, contritionis, & alios caritatis, & sunt aliae similes causae. In his autem, licet concedendum sit, vnāquamque in suo ordine & gradu esse causam totalem, negari tamen non potest esse partialem, partialiter, & non toto influxu ad effectum necessariò influens, si de integra omnino causa sit sermo. Malè autem verissimus hic modus loquendi, atque ex ipsamet rerum, & causarum natura desumptus ac ductus aliquibus sapit: quoniam argumenta apertissimè dissoluit, quibus sibi tales praesumptiones ad actus supernaturales & naturales liberi arbitrij persuadent, quae arbitrij libertatem de medio tollunt: & quibus tales sensus compositos & diuisos confingunt, vt nostram libertatem rem faciant de solo titulo, & denique, quoniam veritatem in multis difficillimis quaestionibus, in quibus ipsi contrarium sibi persuadent, è tenebris eruit, miraque luce perfundit. Videant, num concedere audeant, vel Deum non concurrere concursu generali, ad materiale peccati, vel esse totam causam illius, eò quod tamquam causa vniuersalis ad

illud concurrat, nisi cum hoc addito, in genere & gradu vniuersalissima causa? Non rectè etiam concederent causam secundam esse totam omnino causam eius effectus, qui ab ipsa emanat: solum namque est concedendum, esse totam causam in gradu causae particularis, quando ab illa sola emanat talis effectus tamquam à causa particulari. Haec dixisse hoc loco sufficiat, neque expectetur, vt inutiliter haec ipsa repetantur: vt enim hic vsque ea tamquam verissima supposuimus, sic etiam in sequentibus vbi-cumque se obtulerit occasio ea supponemus.

DISPUTATIO VIII.

Diluuntur obiectiones alia aduersus nostram sententiam de concursu Dei generali.

Non defuerunt, qui aduersus sententiam disputatione sexta explicatam, atque praecedente disputatione defensam, in hunc modum argumentarentur. Si concursus generalis Dei cum igne ad calefaciendam aquam, nō esset influxus Dei in ignem, quo à Deo applicaretur, ac potens redderetur ad calefaciendam aquam, sed esset influxus Dei cum igne in aquam, tunc licet, Deo concursu suum vniuersalem denegante, ignis calefacere non posset aquam, posset nihilominus mittere in illam suum influxum, & conatum, qui sine influxu Dei satis non esset ad calefaciendum. Quemadmodum, inquam, si ad aperiendum ostium, propter ostij resistentiam, necessarius sit conatus, & influxus duorum, utique si vnus tantum ostium impellat, & si solus aperire nequeat, immittit tamen influxum, & conatum suum in illud. Neque enim si agens aliquod sine alterius ope nequit efficere aliquid, sequitur, vt neque influxum & conatum in passum immittat, vt in lucra est manifestum: qui enim alteri reluctatur, à quo superari, & deiici non potest, in se tamen ipso experitur influxum, & conatum sui aduersarij. Simili ergo modo, licet ignis sine influxu Dei in aquam calefacere eam non posset, posset nihilominus influxum suum, & conatum in eandem immittere, qui tamen non sufficeret sine influxu Dei ad calorem producendum: asserere autem ignem sine concursu generali Dei posse ex se quiddam immittere, periculosum in fide est: cum sine concursu generali Dei nihil omnino effici possit.

Ad hoc argumentum negandum est, facta ea hypothese, ignem posse mittere in aquam suum influxum & conatum: neque enim video quid aliud sit influxus ignis in aquam, quam calefactio vt ab igne, neque item video, praeter vim ipsam naturalem ignis ad calefaciendum, seu calorem ignis, qui inclinatio quaedam ac momentum naturae est, vt si ceterae adfint conditiones requisitae ad agendum, calefaciat, quid aliud sit conatus ignis in aquam, quam calefactio ipsa: quare si calefactio, quae ignis aquam calefaciat, esse nequit sine cooperatione & concursu vniuersali Dei in aquam, neque influxus ignis, neque conatus ignis ad calefaciendum esse poterit sine eodem Dei concursu. Qui verò illo modo argumentantur, velle videtur influxum, & conatum ignis ad calefaciendum aquam distinctum quid esse à calefactione, calefactionemque effectum esse illius, dum modo influxus, & conatus ignis superent resistentiam aquae, vt ab exemplis & probationibus, quae subiungunt, videtur etiam colligi. Ridiculum autem videtur asserere, si res calida ex eo frigidam calefacere non possit, quia vincere nequeat frigoris resistentiam, aliquem nihilominus influxum & conatum

Argumentum primum.

Solutio.

conatum in rem frigidam imprimere: aut quando res calida calefacit frigidam, vincitque resistantiam illius, prius natura in illam imprimere influxum & conatum, ex quo vterius, propter maiorem vim talis conatus & influxus, quam sit resistantia frigoris, sequatur calefactio, vt velle videntur propositi argumenti autores: Esto autem id gratis admitteremus, argumentum sanè nullam vim haberet aduersus nos: tunc enim conatus, atque influxus ille prauus esset actio ignis in aquam distincta à calefactione, quæ sequitur, ea verò actio esse aliquando posset sine calefactione: cum autem ad vnamquamque actionem & effectum peculiaris requiratur concursus vniuersalis Dei, vtique tunc sicut calefactio, quæ post talem influxum, & conatum sequeretur, indigeret peculiari concursu Dei vt esset: ita prauus ille influxus, & conatus ignis in aquam egeret alio concursu generali Dei, vt ab igne in aquam imprimeretur. Ad probationes, & exempla, quæ adducunt dicendum est, longè diuersam esse rationem, tam in lucta, quam in impulsione ostij. Etenim ibi plurimæ interueniunt distinctæ actiones, quarum qualibet, vt sit, indiget suo distincto concursu Dei vniuersali cum ea causa secunda, à qua proximè emanat. Præter actum enim volutatis, quo quis vult aperire ostium, simul est actus fentientis appetitus, quo idem appetitur, atque imperatur motus membrorum & applicatio virtutis motiua, interueniente motu spirituum vitalium seu animalium, nervorum, musculorum, &c. & tandem sequitur applicatio & compressio membrorum ab interna vi hominis ad ostium, quæ omnes actiones ita peculiare, distinctasque concursus Dei vniuersalis requirunt, vt licet Deus concurrerit ad præcedentes actiones, si modo concursum suum ad sequentem denegat, nulla ratione sequatur. Porro ex compressione membrorum ad ostium & impulsione illius, producit in ostium vis, atque impressio in partem, versus quam est aperiendum, illi similis, qua lapis proiectus, post egressum à manu, fertur sursum: producit verò vis, atque impressio maior vel minor, prout maior, vel minor fuerit vis impellens: vis verò illa ostio impressa qualitas est, cuius productio, licet ortum habeat ex locali motu, & compressione membrorum, alteratio tamen est idem re cum qualitate producta, ad eamque productionem, tamquam ad actionem distinctam à præcedentibus, necessarius est alius concursus vniuersalis Dei. Quod si eiusmodi qualitas ac impressio superet resistantiam, quæ impediatur, ne ostium aperiretur, resultat motus localis ostij ab illa vi, tamquam ab instrumento, efficienter productus, ad quem motum constat necessarium esse alium distinctum concursum vniuersalem Dei, quem si non impenderet, vtique vis illa ostio impressa non efficeret aperiendum. Simile quid cernitur in lucta, aut cum lapis superimponitur manui: à grauitate enim lapidis producit impulsio deorsum, ac vis in manum, qua mediante, si manus resistantiam superet, deorsum à lapide mouetur, motu distincto ab ipsa impressione. Licet autem ad motum localem, maximè violentum, præcedat necessarium vis, at impulsio per prauam actionem: ad alterationes tamen, quæ per quatuor primas qualitates fiunt, nulla praua actio requiritur, quæ alterationes ipsas, hoc est, calefactiones, frigefactiones, &c. tempore vel natura antecedit: sed eo ipso, quod maior est actiuitas rei agentis, quam patientis resistantia, emanant eiusmodi alterationes ab agente in patientem, atque sine vilo prauo influxu, conatu, aut actione in eo recipiuntur.

Molina in D. Thom.

A In hunc etiam modum argumentantur. Principium est in philosophia, causas secundas & quodcumque creatum agens perfectius esse cum est in actu secundo, hoc est, in operatione, quam cum est in solo actu primo, hoc est, in sola virtute & potentia ad operandum: ergo quando actu agit & operatur, acquirit rem aliquam seu perfectionem, per quam perficitur: hæc autem, in igne calefaciente aquam, esse nequit calefactio ipsa: eò quod actio non fit in agente, sed recipiatur in patiente, & agere non fit recipere in se perfectionem, sed potius effundere perfectionem suam, eamque communicare passio: neque esse potest aliud, quam influxus diuinus, quo mouetur, vigoremque accipit, vt possit calefacere: ergo concursus Dei generalis cum igne ad calefaciendam aquam est influxus Dei in ignem, quo potens redditur secundum se, vt calefaciat, quique natura antecedit calefactionem.

B Ad hoc argumentum dicendum est, principium illud, neque prolatum esse à philosophis, neque intelligi de quocumque agente, sed solum de agentibus per actionem immanentem, quorum comparatione tam principium operandi, quam operatio ipsa sunt actus, hoc est, formæ in ipsis agentibus repertæ: is verò actus, qui alterum antecedit, appellatur actus primus, id est, forma prior agentis, à qua actuatur & informatur: is verò, qui sequitur, appellatur actus secundus, id est, forma posterior: inter ipsaque principia operationum, anima est actus primus comparatione intellectus, & intellectus est actus primus comparatione speciei intelligibilis, qua informatur, vt intelligat, & species ipsa est actus primus comparatione intellectus, quæ, cum sit operatio immanens, est actus, & forma posterior ipsius intellectus, & idcirco appellatur actus secundus illius. In agentibus verò actione transeunte inauditum est inter Philosophos, operationem seu actionem illorum appellari actum ipsorum secundum. Quia ergo operatio immanens perfectio propria est agentis, per quam actuatur, informatur, ac perficitur, atque vniquodque eiusmodi agentium, saltem quoad principium, & potentiam, qua eiusmodi operationem exercet, est in potentia passiva, vt sit perfectum sua operatione, merito à philosophis de eiusmodi agentibus dicitur, *perfectiora ea esse, dum sunt in actu secundo, quam dum sunt solum in actu primo.* Agentia verò actione transeunte, licet, vt habetur 1. de celo cap. 3. sint propter naturales suas operationes: quia tamen non ideo sunt, vt per eas perficiantur, sed potius, vt res alias perficiant, & ad varios hominum vsus inferuiant, non dicuntur à Philosophis esse perfectiora in seipsis, dum operantur, quam sint ante operationem, neque ipsorum operatio appellatur actus eorundem secundus. Ridelicet quippe est arbitrari, Philosophos asseruisse agentia perfectiora esse dum sunt in actu secundo, quam dum sunt in actu primo, propter vigorem & influxum, quem à Deo tunc ad operandum recipiunt, de quo vigore & influxu Dei illis neque in mentem quidem vnquam venit, & non potius propter operationem ipsam, quæ perfectio est agentium per actionem immanentem. Adde, agentia sub eo influxu, quem aduersarij intendunt, esse adhuc in actu primo comparatione operationis, operationemque ipsam in agentibus actione immanente esse actum secundum, sub quo sunt perfectiora, quam sint sub sola potentia, & eo influxu: quod fit, vt si propositio illa ad agentia transeunte actione esset extendenda, id verum esse deberet ratione operationis, ad quam ordinantur tamquam ad finem.

Secundum argumentum.

Solutur. Operatio immanens est, quæ dicitur actus secundus: non ita actio transeunte.

nem, & non ratione illius influxus, per quem sunt adhuc in actu primo, & qui proprie non dicitur actus secundus comparatione potentiae, qui per illum applicatur: id vero neque aduersarij intendunt, neque iure dicere possunt.

Possumus etiam argumentari primo, quoniam, vt autores contrae opinionis concedunt, motus, atq; vigor ille quippiam creatum est, atque principium calefaciendi proximum vna cum virtute propria ignis influens calefactionem & calorem in aquam: ergo est causa secunda, & non prima, ac proinde indiget nouo concursu generali: neque enim efficere valet Deus causam secundam, siue naturalem, siue supernaturalem, siue proximam, siue remotam, quae sine concursu generali Dei producere possit actionem aliquam, vel effectum, quoniam id contradictionem implicat.

Nulla causa secunda etiam supernaturalis potest effectum edere sine generali Dei concursu.

Concursus Dei generalis non est in fluxus in causam vt motus agat, sed est immediatus in effectum.

Secundo, quoniam coniunctum ex virtute innata a propria ignis, atque ex illo motu, & vigore immisso a Deo in ignem, vis quaedam est ad operandum finita, certa, ac determinata, quandoquidem est quippiam creatum: quid ergo impedit quo minus Deus tantam, aut maiorem vim ad operandum ita tribuat alicui agenti, vt eidem innata sit ac propria? Poterit ergo tale agens naturale, sine concursu generali Dei cooperante, suum producere effectum, si concursus generalis Dei sit influxus in agens, & non potius vna cum agente in patiens, ea ratione quia nihil omnino esse possit, quod, vt ad sui conseruationem, ita vt primo fiat, non pendeat a Deo conferente illi immediate esse vna cum causis secundis.

Tertio, si concursus Dei generalis cum igne ad calefaciendam aquam esset vigor immissus a Deo in ignem, vtique vigor ille, postquam semel esset agens naturale necessitate naturae agens, quam calor ipse ignis, atque adeo sine nouo concursu generali Dei, vt calefacit aquam, ita calefaceret quamcumque aliam rem, quae simul admoueretur, vnde consequeretur, Deum non posse subtrahere ab igne, aut a quocumque alio agente naturali suum concursum generalem ad agendum in vnam rem, quin illum subtraheret ad agendum in omnes alias: quod tamen non videtur concedendum.

Dan. 3.

Ioann. 8.

Luc. 24.

Ignis quippe Babylonicus per subtractionem concursus generalis non comburebat tres pueros, & tamen exurebat ligna & ministros regis. Christus etiam per subtractionem concursus generalis, ne iudaei eum viderent, abscondit se, & exiit de templo: cum tamen iudaei tunc alia viderent. Oculi praeterea discipulorum tendentium in Emmaus, per subtractionem concursus generalis, ne quo ad aliquam talem de Christo elicerent visionem, quali ad illum agnoscendum erat necessaria, tenebantur ne eum cognoscerent: cum tamen & alia viderent, & Christum ipsum, non tamen ita vt illum agnoscerent.

DISPUTATIO IX.

De concursu generali Dei cum libero arbitrio ad opera eidem naturalia.

VT de concursu generali Dei cum libero arbitrio creato peculiariter disseramus, ex iis, quae haecenus de eodem concursu cum causis secundis in genere diximus, in primis illud intelligitur. Quod sicut concursus Dei generalis causa agere per actionem transeuntem, vt cum igne producente calorem in aquam, non est influxus Dei in ignem, sed in aquam, in quam recipitur effectus a Deo, & ab igne

simul productus: ita concursus generalis Dei cum causa operante per actionem immanentem, vt cum intellectu ad intellectionem, & voluntate ad appetitionem, non est influxus Dei in causam, ea ratione, qua agens est, quasi eo prius mota & excitata agat, sed cum causa ea ratione qua agens est, in ipsam innet, ea ratione qua patiens est, atque in se suscipit effectum ab eadem causa, atque a Deo partiali influxu vniuersum simul productum.

In quo latissimum est discrimen inter concursum generalem Dei cum causis secundis ad actiones earum naturales, & auxilium particulare, gratiamve praeuientem, qua Deus liberi arbitrium ad opera supernaturalia credendi, sperandi, diligendi, ac penitendi, vt ad salutem oportet, euehit & coadiuuat, quod pauci animaduertunt. Etenim auxilium particulare, quod praeueniens gratia nuncupatur, motio quaedam est, qua liberum arbitrium excitatur, & praeuentur, potensque redditur, vt ita adiutum libero suo influxu cooperetur vterius eiusmodi supernaturalis actus, quibus proximè, aut remotè ad gratiam gratum facientem disponatur. Quare motio quaedam est in causam, vt ea mediante in se habeat, vnde liberè exercere vterius possit, si velit, eiusmodi opera, qualia ad salutem sunt necessaria, vt in Concordia nostra late explicatur.

Latum discrimen inter generalem Dei, partialem naturalem, & concursum.

Ex eisdem praeterea intelligitur, falsam esse opinionem Antonij Cordubensis lib. 1. quaestionum Theologicarum, q. 55. dubio 4. & 10. asserentis, concursum Dei vniuersalem non solum esse influxum in causas ipsas agentes, quo mota & applicata ad agendum operentur, sed etiam esse influxum efficacem & sufficientem, vt eo solo Deus sine concursu causarum secundarum efficere illos eisdem effectus, Sententiam vero oppositam, quae asserit, Deum quidem concurrere immediate cum causis secundis ad earum affectus, ar non concursu sufficienti, vt sine concursu causarum secundarum producantur ipsi effectus, erroris damnat. At sane, si Antonius Cordubensis erroris argueret eum, qui affirmaret, ea ratione Deum concurrere cum causis secundis inefficaci influxu ad earum affectus, quod in Deo non esset potentia, vt solus efficacior alio influxu, si vellet, illos eisdem produceret, quasi sine causis secundis producere non valeret effectus, neque aliter efficere res, constitueretque hoc vniuersum, quam re ipsa fecerit, non repugnarem. Hic enim fuisse videtur error Petri Abailardi, & forte quorundam aliorum, vt disp. 1. retulimus. At longè aliud videtur velle, nempe concursum vniuersalem, quod Deus cum causis secundis re ipsa concurrat, esse efficacem, non quidem, vt sine causis secundis sint actiones causarum secundarum: quoniam implicat causas secundas aliquid efficere, & eas in illud idem non influere (in quo rectè dicit) sed esse efficacem, tum ad producendum sine causis secundis illo eodem influxu eisdem effectus, quos mediantibus causis secundis producit: tum etiam vt mouendo eo influxu causas secundas eas efficere secum faciat eisdem effectus. Quare erroris damnare videtur, quae nos de concursu generali Dei satis dilucide haecenus ostendimus. Cum tamen pro se neque testimonium, neque rationem adducat: si qua autem adduci poterant, ea nos disp. 5. dissoluimus, cum Aliaci, & Gabrieli errorem impugnauimus.

Antonij Cordubensis opinio.

Fateor sententiam Antonij Cordubensis quorundam esse Nominalium, & eandem re docere, aut potius affirmare Scotum, iuxta ea quae disput. 11. ex ipsius sententia referemus. At plane ea est, quae multis erroribus anam praebuit, dum Aliaci & Gabriel

Qua assertio in hac materia multis erroribus causam praebuit.